

Titel: BREV TIL: Gunnar Bech, Peter Jørgensen FRA: Louis Hjelmslev (1957-02-09)

Citation: "BREV TIL: Gunnar Bech, Peter Jørgensen FRA: Louis Hjelmslev (1957-02-09)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_021-shoot-workidacc-1992_0005_021_Bech_0100/facsimile.pdf (tilgået 25. juni 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Ordraphsvej 40,
Charlottenlund.

9.2.1957.

Kære Gunnar Bech,
Kære Peter Jørgensen,

Siden sidste fakultetsmøde har det været min plan at fremsætte mine synspunkter for jer begge vedrørende den forestående besættelse af lærestolen i germanisk filologi - jeg vil ikke sige i haab om, men kan roligt sige i forvisning om, at I ikke (som saubart selve lærestolens indehaver) vil betragte noget sådant som utidig indblanding. At I for jeres vedkommende ikke kan tænke at opfatte det paa den måde, ser jeg yderligere et bevis for deri, at I hver for sig for mange måneder siden har taget initiativet til overfor mig i rent private samtaler at drøfte dette emne. Og hvad jeg har at sige om den sag nu, er egentlig slet ikke nyt, da I rimeligvis nok husker, hvad jeg dengang udtalte, og min opfattelse ikke siden har ændret sig. Alligevel synes jeg øjeblikket er inde til at præcisere den. Jeg følte mig noget pinligt berørt over forløbet af den korte forhandling om den sag i fakultetet/forleden - ikke blot af mere personlige grunde, paa grund af Hammerichs ubehagelige tone overfor mig, men først og fremmest af saglige: fordi jeg syntes det var meget urigtigt af ham at forsøge at jage en saa vigtig sag igennem fakultetet, uden at sagens momenter blev ordentligt fremlagt, og saadan at man fik indtryk af, at han paa forhaand havde indhentet jeres samtykke og fremlagde forslaget om opslag "paa tysk-gruppens vegne"; at Steffensen tog et tydeligt forbehold og hævdede ønskeligheden af at faa sagen nærmere undersøgt, inden beslutning blev taget, stod for mig som en lettelse. Og saadan som jeg rent sagligt ser paa det (som I sikkert meget vel husker) (fra vore tidligere samtaler) ~~var~~ det, der vel først og fremmest skulde siges - nemlig at en yderst nærliggende mulighed maatte være at besætte lærestolen i germanisk filologi med én af jer to - ~~naturligvis~~ naturligvis siges af andre, kunde ikke let siges af jer selv, selvom I muligvis maatte mene det paa nærværende tidspunkt, hvad jeg jo ikke kan vide noget sikkert om (selvom jeg i sin tid havde indtryk af, at ingen af jer fandt tanken urimelig eller uforstændig). Det blev jo ikke muligt for mig eller eventuelle andre at sige det paa sidste møde, da Hammerich insisterede paa at der overhovedet ikke maatte nævnes navne; jeg fandt den eneste fremkommelige vej den,

som ogsaa blev opnaaet, nemlig at spørgsmaalet om lærestolens bestættelse udsættes indtil det tidspunkt, hvor Hammerichs afskedsansøgning er bevilget (ganske parallelt med lærestolen i filosofi ved Brandts afgang). - Der forefaldt paa mødet - som I sikkert erindrer - et ordskifte mellem Hammerich og mig, som virkede pinligt, formentlig paa alle, men formentlig især paa de nærmest implicerede i sagen; jeg var ked af dette af flere grunde, bl.a. fordi jeg ellers havde faaet indtryk af at der i den senere tid var opstaaet en kendelig lettelse i det kollegiale forhold mellem Hammerich og mig - et forhold, der, som baade I og hele fakultetet ulykkeligvis véd, aldrig har været let. Det er derfor, at jeg siden mødet har følt et behov for at forklare mig overfor jer, forsaavidt som dette skulde være nødvendigt.

Jeg ser kun paa denne sag fra de to sider, som jeg maa anse mig for berettiget til. For det første nemlig fagligt udfra den paa gældende lærestols lingvistiske side, og udfra den berøring, den har med min egen lærestol og dens fagomraade, og det samarbejde af faglig art, der til enhver tid skal og maa bestaa mellem lærestolen i germansk filologi og lærestolen i sammenlignende sprogvidenskab; at lærestolen i germansk filologi ogsaa har andre sider end den lingvistiske, er klart nok, og herom vilde det ogsaa være heldigt, om der blev lejlighed til at høre sagkyndige udtalelser i fakultetet, netop de spørgsmaalet om opfattelsen af denne lærestols hele omraade og placeringen af denne lærestol i hele fakultetets konstellation af videnskabsfag næppe kan have været drøftet i fakultetet siden 1922, - maaske endda ikke siden 1888. For det andet maa jeg, som ethvert medlem af fakultetet, ogsaa have lov til at se almene paa sagen, udfra almindelige fakultets- og universitetsinteresser; man kan maaske endda sige, at de, som fakultetet har vist den tillid at vælge den ind i forretningsudvalget, har en særlig pligt til efter bedste skøn at anlægge saadanne helhedssynspunkter. Der er i vort store fakultet et vigtigt hensyn at tage nutildags til de fjernerestaaende medlemmer og til deres orientering i de sager, som de nu engang er sat til at deltage i afslørelsen af, forsaavidt behandlingen i fakultetet angaar. Og det vil jeg ogsaa gerne sige, at de fagligt nærmeststaaende maa være behjælpelige med, og henstille, at I er opmærksomme paa dette videre hensyn; en saa vigtig sag kan ikke i en saa stor og saa heterogen

forsærling færdigbehandles i den grad i en hændelse, som det sjældent var Hammerichs agt; det smager for meget af et kup.

Det drejer sig nu tilmed om en lærestol med et stort fagområde og med en betydelig tradition, skabt af Herman Møller og videreført af Hammerich. Det må være klart, at enhver universitetsprofessor har ret til at give den af ham bekendte lærestol sit personlige præg - det er kun at betragte som en stor fordel - og at der altsaa ogsaa i tidernes løb kan være noget skiftende opfattelser, noget forskellig akcentuering af den ene eller den anden side af fagområdet, baade i forskning og i undervisning. Men det er ogsaa klart, at der er store og gode traditioner, som ikke alle, set fra fakultetets og universitetets synspunkt, med let hjerte vil afskrive helt. Jeg synes, der er to momenter (muligvis iblandt andre) at tage i betragtning: For det første, at germansk filologi ifølge sagens natur er et sprogligt defineret område, ganske ligesom romansk filologi (romansk sprog og litteratur, som vore lærestole paa det område hedder, men meningen må jo mutatis mutandis være den samme), slavisk filologi osv. Området dækker ifølge en god tradition baade det sproglige og det litterære (begge disse termini taget i videre forstand); men jeg synes det er rigtigt, hvad Rubow oftere har fremhævet, at naar man taler om "romansk litteratur" som et videnskabsfag, må der ingen anden mening end: den litteratur, der er skrevet paa romanske sprog; bortset fra litterære paavirkninger og modestrømninger, som jo findes overalt, ogsaa f.ex. mellem fransk og tysk osv. osv., er der ikke nogen fællesromansk litteratur; med andre ord, lærestolene er sprogligt defineret. Hvertill naturligvis ogsaa kommer, at litteraturen kun kan dyrkes videnskabeligt forsvarligt i forskning og undervisning paa en sprogligt-filologisk basis. For det andet er i yor, fra Herman Møller stammende, tradition, den lingvistiske side af germansk filologi en væsentlig side. De to momenter, jeg her har fremhævet, forekommer mig særlig stærke netop naar det drejer sig om germansk, fordi, som jeg undertiden har påtrykt det, germansk (ligesom f.ex. slavisk) er Wsk sprogklasse, der er "aaften bagtil", gaar direkte over i indo-europæisk og kun kan forstaaes videnskabeligt paa en indo-europæisk baggrund - saaledes som ogsaa baade Herman Møller og Hammerich har gjort. Hvad er den germanske lydforrykning andet end et rent indo-europæisk fænomen,

kun beskriveligt under sammenligning med ikke-germanske sprog; og det er jo bare ét eksempel, omend et måske særlig centralt i germansk filologi. Herved står germansk filologi (og slavisk filologi, og flere andre) væsentlig anderledes end romansk: et direkte samarbejde med lingvister paa andre poster er snarligt, og det lingvistiske synspunkt kan ikke fejles til side, saadan som Hammerich sjansynlig nu pludselig vil; hvad jeg har sagt, eller villet sige, i det omfang hvori jeg kunde komme til orde, er jo da ikke sagt for at trænge mig personligt paa, men fordi man maa føle et fagvidenskabeligt ansvar og en fagvidenskabelig forpligtelse. Jeg kan ud fra min overbevisning ikke sidde og høre stiltiende paa, at alt dette bare fremsættes "paa tyskgruppens" vagne", hvorefter fakultetet saa anbenbart sjæl have at rette sig.

Hver, der kender til det, véd selvfølgelig ogsaa, at det er vor fakultetstradition, at lærestolen i germansk filologi har en særlig berøring med faget tysk. Herman Müller var normeret docent i tysk sprog og litteratur, førend han blev professor i germansk filologi, og han havde ogsaa i sidstnævnte egenskab til stædighed at gøre med faget tysk - til embedsexamen og konferens, og hvor hans fagkundskab vedrørende tysk ellers kunde drages til nytte. Ligesaa varetager Hammerich disse hverv, og jeg kan uden tvivl godt forstå, at man ogsaa i den henseende vil bevare traditionen.

Men man skal efter min overbevisning ikke altfor ensidigt betone dette. At professoren i germansk filologi deltager i varetagelsen af faget tysk, skyldes en praktisk nødvendighed eller ønskelighed, og i og for sig kunde man måske godt sammenligne det med, at professoren i sammenlignende sprogvidenskab har ganske analoge forpligtelser indenfor slavisk (konferenser, prisopgaver, disputatser m.v.). Naar lærestolen skal besettes, maa man anlægge ikke andre, men videre synspunkter end disse mere blot praktiske. Det er ogsaa efter min mening ganske letfærdigt at sige, som Hammerich gjorde i en af sine hastige bemærkninger paa mødet, at germansk filologi er jo bare "tysk med annexer". Man kunde i hvert fald lige saa godt sige: de germanske sprog og kulturer uden om tysk, med tysk som annex. Hammerich er selv ansat efter indstilling af et fagkyndigt udvalg bestaaende af en nordisk filolog (Pinnar Jónsson), en professor i engelsk (Jespersen) og en professor i tysk (Barau); det viser lidt om, hvordan man dengang opfattede området.

raadet. Det er ogsaa værd at lagge mærke til, at lærestolens grundlægger, Herman Møller, ogsaa var virksom paa engelsk og paa nordisk område. Praktiske grunde kan medføre, at professoren i germansk filologi hålt overlader examens- og anden varetagelse af engelsk og nordisk til specialkollegerne paa disse områder; og hans eget videnskabelige naturlige maale alene være bestemmende for hans forskningsområde - der staar jo enhver frit hertilands, og man har ogsaa lov at gaa hålt udenfor lærestolens område, som Herman Møller gjorde bl.a. med semitisk og som Hammerich har gjort bl.a. med eskimoisk. Men jeg vil foreslaa at vi fastholder, at lærestolens område er germansk filologi, hvilket betyder: de germanske sprogområders sprog og litteraturer. Og undervisningsområdet træffes selvfølgelig nærmere bestemmelse, ^{selv} kollegerne indbyrdes, forsaavidt angaar examensfag, og det kan først ske, naar den nye professor er tiltraadt.

Men der er et område, rettere nogle områder, hvor det er hensigtsmæssigt, at netop professoren i germansk filologi er særlig sagkyndig og udsøver den nødvendige virksomhed: nemlig de "annæxer", hvori der ikke er særskilte lærestole: gotisk, frisisk, nederlandsk. Og hvis man reaser over en filolog (dette ord naturligvis taget i vid forstand), der foruden gode kvaliteter isvrigt ogsaa har kvalificeret sig paa ét eller flere af disse områder, skulde man efter min mening benytte sig heraf, i fakultetets og universitetets samvelsomme i videnskabens interesse. Man kan tilføje et moment, som maaske ikke er et hovedmoment, ^{men} som man dog ikke skal overse: Det maaske kunne siges, at vi her i landet har en vis national forpligtelse til at tilgodese frisisk, naar specialister er til raadighed (hvad de vel næppe altid vil være).

Konklusionen er for mit vedkommende klar. Jeg vilde i første række foreslaa, at Peter Jørgensen kaldes til lærestolen i germansk filologi. Her i brevet behøver jeg ikke at argumentere; men blandt argumenterne er sandelig ogsaa det særlige, at Peter Jørgensen direkte har fortsat Herman Møllers tradition og videreført Herman Møllers arbejde direkte. Derfor har jeg altid gjort mig den tanke, at Peter Jørgensen maatte blive den mand, der skulde besætte dette professorat, naar det engang blev ledigt. Senere er der ogsaa sket det glædelige, at den meget yngre foretiker Gunnar Bech er traadt frem, ikke blot som en meget alsidig lingvist, men

ogsaa med en begyndende produktion bl.a. indenfor nederlandsk. Gunnar Bech tager sig sikkerlig ikke ilde op, at jeg har nævnt Peter Jørgensen først. Jeg synes i og for sig, at begge løsninger vilde være fortreffelige, hver af jer har sine fortjenester og sit særlige fysionomi, som jeg synes man maatte se med største glæde paa denne plads. Den eneste vanskelighed er forsaavidt denne embarras de richesse, at der kan vare tale om to.

Der er muligvis endda andre muligheder at tage i betragtning. H. Bach i Aarhus er professor i germansk filologi; saavidt jeg véd, er dog hans hidtidige virkeomraade udelukkende tysk. Men ogsaa dette maa dog tages med ind i overvejelserne. En mulighed, som jeg synes var god, vilde være, om Bach, hvis han maatte snske det, kaldes til det professorat i tysk, der bliver ledigt, hvis en af jer, dersom I maatte snske det, rykker over i professoratet i germansk filologi. Jeg er ikke sikker paa, at der saa ikke vilde være nogen til tysk i Aarhus. I det hele taget er der ingen tvivl om, at det er lettere at besætte i tysk end et professorat i germansk filologi: hvordan man nu end vil definere det og opfatte, saa er germansk filologi et mere omfattende omraade end tysk alene.

Med nogen undren paaerte jeg to bemærkninger af Hammerich: nemlig 1) at der ikke er nogen, der kan kaldes til lærestolen, og 2) at der vil melde sig ansøgere, hvis den opsaes. Jeg kan tænke mig, at der er kvalificerede ansøgere til et professorat i tysk; men til germansk filologi vil jeg indtil videre stille mig uforstaaende, medmindre man da tænker paa at opsaes det i udlandet, hvad der ikke er mindste grund til, naar vi har ypperlige folk selv.

Disse muligheder ~~maa~~ paa én eller anden maade nævnes i fakultetet. Det er heller ikke nok, at de drøftes internt i den tyske faggruppe. Jeg er stærkt betænkt paa selv at gøre det; blot er jeg en lille smule (kun en lille smule) bange for, at det kunde blive en bjørnetjeneste, hvis netop jeg gør det, især hvis det sker i en uklar atmosfære af kollegial strid, eller formodet saadan. Jeg behøver ikke at fortælle jer, at jeg ser med altfor stor alvor paa denne sag til at jeg skulde have ringeste lyst til at bruge den som instrument til at drille Hammerich; jeg véd ikke, om nogen virkelig tror saadant noget, men jeg følte en underlig stemning af latent uvilje mod mig i fakultetet forleden, - maaske, og forhaabentlig, med urette.

Efter overvejelse har jeg foretrukket at skrive dette til jer (enslydende og samtidig til jer begge) i stedet for at opsøge jer personligt. Selvfølgelig er jeg parat til en samtale, hvis én af jer eller I begge skulde ønske det. Men nu kan dette henstaa til jeres overvejelse. Undskyld brevets længde, og tak fordi I selvfølgelig alligevel har læst det. - Til Hammerich skriver jeg ikke; det vilde sikkert ikke være opportunt. Og selvfølgelig meddeler jeg ham paa intet tidspunkt, at jeg har skrevet til jer, medmindre I selv meddeler ham eller andre det, hvilket I selv helt maa afgøre; her staar ingenting, som jeg ikke gerne kunde lade enhver se, men det er et spørgsmål om hvorvidt og hvor nær noget saadant vilde være hensigtsmæssigt, og det lader jeg sikkert allerbedst jer afgøre.

Hvad jeg har skrevet, er ikke at forstaa som en embedsmæssig forespørgsel, om én af jer vilde modtage en saadan kaldelse. Det bør overvejes og modnes i sindet. Under alle omstændigheder mener jeg som sagt, at det skal gøres klart i fakultetet, at der sagligt set er disse muligheder. Om ikke af andre vil I sikkert af mig i fakultetet blive forespurgt om I kan tænke jer en saadan løsning, og jeres svar behøver vi jo først til den tid; det er endda det bedste; underhøndsforespørgsler af denne art er efter min erfaring af tvivlsom værdi; jeres beslutning kunde jo ogsaa blive influeret af, hvor stærk en stemning der vil være i fakultetet for en saadan kaldelse, og det kan fornuftigvis kun ske ved en behandling, hvor I ikke er tilstede. Lad mig endnu gøre klart, at, medmindre I netop skulde reade mig modsat, vilde jeg mene at man skulde foreslaa principalt kaldelse af Peter Jørgensen (som den ældste og den der direkte har fortsat Herman Wüllers videnskabelige arbejde), subsidiært (nemlig hvis P.J. ikke indgaaer paa kaldelsen) af Gunnar Beck, - og hvis det skulde vise sig, at ingen af jer vil, ja saa kommer de andre muligheder for.

Det vil glæde mig meget at høre fra jer mundtligt eller skriftligt, naar I maatte finde sagen moden dertil, men tidspunktet kan I selv vælge. Dette var bare nogle betragtninger til overvejelse.

De venligste hilsener til jer begge
Jeres hengivne

Louis Hjelmslev